

Krimp zet door in voortgezet onderwijs

Tot een jaar geleden groeide het voortgezet onderwijs nog. Elk jaar kwamen er landelijk gezien gemiddeld zo'n 10.000 leerlingen bij. Maar dit schooljaar sloeg deze groei om in een daling. De krimp, waarmee het basisonderwijs al jarenlang kampt, zien we komende jaren ook in het vo. Wat zijn de gevolgen en hoe gaan schoolbestuurders en gemeentebesturen ermee om?

TEKST: KARIN VAN BREUGEL BEELD: CBS

Sinds 2000 worden er in Nederland steeds minder baby's geboren. Het basisonderwijs ondervindt daar al jaren de gevolgen van. In de meeste gemeenten daalde het leerlingenaantal tussen de schooljaren 2010/2011 en 2016/2017 fors, soms met bijna 12 procent, zoals in de Friese gemeente Kollumerland. In slechts 28 (middel)grote gemeenten steeg het aantal leerlingen.

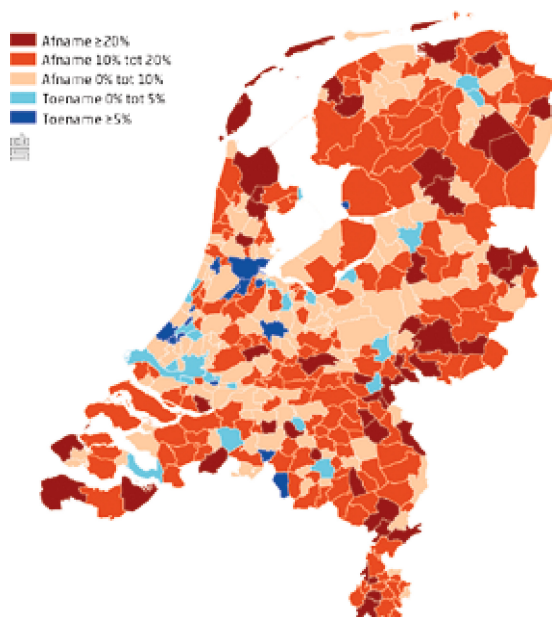

Fig 1: Veranderingen in leerlingenaantallen in het (speciaal) basisonderwijs, 2010/'11-2016/'17

De krimp tekent zich vanaf dit schooljaar ook definitief af in het voortgezet onderwijs. Het aantal 12- tot 18-jarigen neemt af en deze trend zal volgens het CBS doorzetten.

Ook in het vo ondervinden vooral de plattelandsgemeenten de gevolgen. Een krimp van 2 procent per jaar is daar geen uitzondering. In de zeer sterk verstedelijkte gemeenten

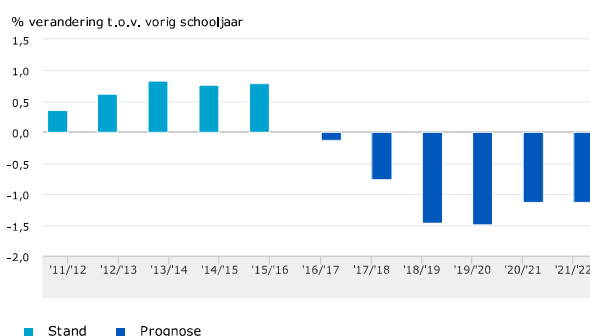

Fig 2: Ontwikkeling 12- tot 18-jarigen

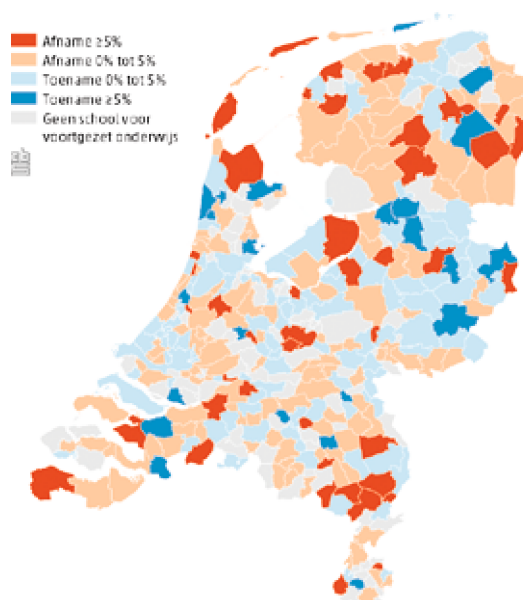

Fig 3: Veranderingen in leerlingenaantallen in het voortgezet onderwijs, 2015/'16-2016/'17

neemt het aantal vo-leerlingen nog steeds toe. Wat doen gemeenten om de krimp in het voortgezet onderwijs het hoofd te bieden? ◀

‘Eerst fusie, nu iets doen aan scheefgroei’

Yvonne Kammeijer-Luycks, wethouder onderwijs Bergen op Zoom:

‘De regio West-Brabant heeft te maken met veel werkloosheid. Ook gemeenten zoeken voortdurend naar mogelijkheden om de economische structuur te versterken. Een heel goed, pluriform onderwijsaanbod, dat aansluit bij de eisen die de arbeidsmarkt stelt, hoort daarbij. Je kunt gerust stellen dat dit een vestigingsvoorwaarde is voor bedrijven. In de gemeenten Bergen op Zoom, Woensdrecht, Steenberg en Tholen heeft het voortgezet onderwijs al jaren te maken met krimp. Als gevolg hiervan is in 2013 een aantal vmbo-scholen noodgedwongen gefuseerd. Sindsdien zijn er nog drie vmbo-scholen die goed verspreid zijn over dit gebied. In de aanmeldingen zien we echter een flinke scheefgroei ontstaan. Een soortgelijke scheefgroei zien we ook in andere onderwijssoorten. Kortom: de ene school groeit en bloeit, de andere heeft het heel moeilijk.’

Eind april heb ik samen met mijn collega-wethouders uit Woensdrecht, Steenberg en Tholen het manifest *Onderwijs dat klaar is voor de toekomst* gepresenteerd. Hiermee willen we onze zorg uitspreken over deze ontwikkeling en scholen doordringen van de urgentie van een gezamenlijke aanpak. Er zijn tal van oplossingen denkbaar, zoals het maximaleren van het aantal leerlingen per school of afspraken maken over specialisaties van verschillende scholen. Het bedenken van oplossingen ligt echter niet op de weg van de wethouders maar van de scholen. Zij zijn hierin aan zet. Met het manifest willen we scholen inspireren en prikkelen om met elkaar in gesprek te gaan over dit moeilijke onderwerp. Het scholenveld heeft er inmiddels positief op gereageerd.’

Alleen nog categorale scholen

Guido Beckers, voorzitter centrale directie van de stichting Limburgs Voortgezet Onderwijs, die 21 vo-scholen in Limburg bestuurt:

‘De komende jaren is de krimp in Maastricht en omgeving naar verwachting zo’n 10 á 11 procent. Als we geen actie ondernemen, ontstaat een groot financieel probleem en zullen opleidingen moeten worden geschrapt. We hebben daarom twee jaar geleden al besloten om ons onderwijs anders te gaan organiseren. Weg van de onderlinge concurrentie en meer samenwerking, dat maakt ons onderwijs toekomstbestendig. De brede scholengemeenschappen in Maastricht zijn vervangen door categorale scholen. Door het herschikken van het onderwijs willen we niet alleen de bestaande onderwijskwaliteit overeind houden, maar deze ook verbeteren.’

‘Minder concurrentie en meer samenwerking, dat maakt onderwijs toekomstbestendig’

In mei zijn we gestart om alle stakeholders te betrekken bij de inrichting van ons toekomstige onderwijs. Denk aan docenten, ouders, de gemeente, het primair onderwijs, het mbo, hbo, wo en het bedrijfsleven. Eind 2017 moet er een goed plan liggen, waarvoor breed draagvlak is. We denken dat we met deze maatregelen ons marktaandeel kunnen vergroten en de kwaliteit van het onderwijs voor toekomstige leerlingen kunnen garanderen in een financieel gezonde omgeving.’

Identiteit belangrijk gespreksonderwerp bij fusie

Ben Lubberdink, bestuurder stichting Samenwerking Voortgezet Onderwijs Wolvega/ Steenwijk:

‘Volgens de prognoses neemt het aantal leerlingen in ons gebied tussen 2014 en 2025 met zo’n 25 procent af. De schoolbesturen delen de overtuiging dat een bestuurlijke fusie noodzakelijk is om deze leerlingdaling het hoofd te bieden. Zo voorkom je een toename van de onderlinge concurrentie en onderstreep je het gezamenlijke belang. Dat is het behoud van een zo breed mogelijk onderwijsaanbod in de regio.’

Na de bestuurlijke fusie, die in 2018 moet plaatsvinden, onderzoeken we of we het voortgezet onderwijs in Steenwijk op twee locaties kunnen concentreren. De gedachte is om een onderzoekende en een ondernemende school te realiseren. De onderzoekende school bevat mavo, havo en vwo. In de ondernemende school zijn de praktijkgerichte sectoren van het vmbo, het praktijkonderwijs en het VSO (voortgezet speciaal onderwijs) ondergebracht. Dat laatste is overigens nog wel een complicerende factor. Het VSO kent namelijk andere wet- en regelgeving en de meeste leraren zijn nog niet bevoegd voor het vo. De identiteit van de nieuwe scholen wordt een belangrijk onderwerp van overleg. De fuserende schoolbesturen zijn openbaar/algemeen bijzonder en protestants-christelijk. Komende periode gaan we over dit vraagstuk nadenken, samen met docenten, leerlingen en ouders. Het is belangrijk dat we recht doen aan ieders achtergrond en dat de scholen voor iedereen toegankelijk zijn.’